

۱. مقدمه

روسیه پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی سابق (ابر قدرت شرق) و پایان دوره جنگ سرد، علی‌رغم مشکلات داخلی ناشی از فروپاشی ساختار شوروی سابق و به‌ویژه مشکلات اقتصادی، خود را جانشین بر حق و بلافصل شوروی سابق می‌دانست و به دنبال احیاء و اعاده امپراتوری شرق بود. آمریکا نیز بخاطر برتری خود بر شوروی سابق و به عنوان تنها ابر قدرت و طلایه‌دار و یکه‌تاز جهان حق خود می‌دانست که جهان را تحت سیطره خود درآورد و نظام تک‌قطبی را به رهبری خود و تنها هژمون جهان مستقر سازد. روسیه از یک سو بدنبال حفظ و تقویت مهم‌ترین حوزه‌های نفوذ و حیاط خلوت‌های خود در جهان و به‌ویژه در مناطق تحت سلطه شوروی سابق بالاخص منطقه قفقاز جنوبی بود و آمریکا نیز از سوی دیگر پس از محو کمونیسم و رقیب خود ابر قدرت شرق تلاش نموده تا نقاط استراتژیک و حساس جهان را تصاحب و یا تحت نفوذ کامل خود درآورد که گرجستان با توجه به اهمیت استراتژیک و ژئوپلیتیک و اکونومیک خود در منطقه قفقاز جنوبی چنین نقشی را برای هر دو قدرت و بازیگر بین‌المللی این منطقه ایفا می‌نماید.

بنابراین حضور نظامی بخش عمده‌ای از سیاست خارجی و استراتژی روسیه و آمریکا در قفقاز جنوبی و در گرجستان است. هرچند به زعم نظریه پردازان پارادیم‌های نظری وابستگی متقابل، وابستگی متقابل فزاینده، لیبرالیسم و قدرت مدنی مفاهیم

قدرت نظامی، اجبار و توسل به زور تغییر یافته و «قدرت نرم‌افزاری» و قدرت مدنی در مقایسه با قدرت نظامی و «قدرت سخت‌افزاری» اهمیت بیشتری پیدا کرده ولی باید اذعان نمود که عامل قدرت نظامی هنوز اهمیت خود را در منطقه از دست نداده است. البته هنوز رئالیست‌ها (واقع‌گرایان) با کوبیدن بر طبل قدرت نظامی، زور، قدرت سخت‌افزاری را مهمترین عامل در تعیین و تنظیم سیاست‌های بین‌الملل و روابط بین‌الملل می‌دانند. حامیان این رویکرد بحران افغانستان و عراق تراژدی ۱۱ سپتامبر را نمونه‌های واقعی برای تأکید بر صحت دیدگاه خود مثال می‌زنند. به هر حال، حضور نظامی بخش عمده‌ای از سیاست خارجی روسیه و آمریکا را در منطقه قفقاز جنوبی تشکیل می‌دهد. اگرچه عامل قدرت نظامی اهدافش تغییر یافته ولی اهمیت خود را در منطقه حساس قفقاز جنوبی از دست نداده است به حدی که رامسفلد وزیر دفاع آمریکا اظهار می‌دارد منافع آمریکا در منطقه قفقاز افزایش یافته و همکاری آمریکا با کشورهای منطقه بسیار مهم است. گرجستان در دکترین امنیتی و استراتژیک آمریکا که در سال ۲۰۰۲ به تصویب رسید و مبارزه با تروریسم و رهبری آمریکا با جهان را در اولویت اصلی خود قرار داد از جایگاه ویژه برخوردار است. محافظه‌کاران جدید که هم‌اکنون زمام امور آمریکا را در دست دارند و خواستار رهبری جهان به دست آمریکا هستند، معتقدند آمریکا باید در کشورهای استراتژیک از جمله در گرجستان بر نفوذ خود بیافزاید. تحقق این دکترین بر سر نوشت گرجستان و برخی کشورهای شوروی سابق تأثیر خواهد گذاشت. محافظه‌کاران جدید سیاست اعمال فشار بر روسیه و کاستن نفوذ آن کشور در قفقاز را برای تن دادن این کشور به همکاری با آمریکا دنبال می‌کنند. اینها معتقدند رژیم‌های جدائی‌طلب در گرجستان که به عنوان «ستون پنجم روسیه» عمل می‌کنند، باید نابود گردند.

۲. تلاش‌های روسیه برای حفظ حضور نظامی خود در گرجستان

وجود پایگاه‌های نظامی روسیه در خاک گرجستان یکی از مهمترین اهرم‌های نفوذ

روسیه برای فشار به مقامات گرجی جهت تمکین به سیاست‌های مسکو بوده و هنوز می‌باشد. کرملین به منظور حفظ این اهرم خود همواره بر فشارهای بین‌المللی به‌ویژه اروپایی به منظور برچیدن آنها مقاومت نموده است و حاضر نیست به راحتی آنها را برچیند و دست بسته نفوذ خود در این کشور و منطقه حساس قفقاز جنوبی را از دست بدهد. از نظر مسکو وجود پایگاه‌های نظامی این کشور در گرجستان که در جوار مناطق استراتژیک قفقاز و خزر قرار گرفته و به‌ویژه به لحاظ مجاورت گرجستان با منطقه بحرانی شمال قفقاز و چچنستان، نقش مهمی در تأمین امنیت ملی این کشور و توازن استراتژیک در مقابل غرب ایفا می‌کند. گرجستان و وجود پایگاه‌های روسیه در خاک گرجستان به‌ویژه در مناطق مهم و حساس به منزله گلوگاه و گذرگاهی برای ورود به کالبد روسیه و منطقه آسیای مرکزی و قفقاز می‌باشد. آندره کوشین نماینده دوماي روسیه در مصاحبه‌ای با رادیو «اکو مسکو» اظهار داشت که وجود پایگاه‌های نظامی روسیه در جمهوری‌های سابق شوروی برای روسیه اهمیت حیاتی دارد. وی افزود که پایگاه‌های نظامی یکی از ابزارها و اهرم‌های مهم روسیه برای اعمال سیاست نظامی و در نهایت سیاست خارجی کشور تلقی می‌گردد.^۱

۱-۲- پیشینه پایگاه‌های نظامی روسیه

پس از استقلال گرجستان، زویاد گامساخوردیا اولین رئیس جمهور گرجستان به ارتش شوروی سابق به عنوان یک نیروی اشغالی وضعیت رسمی بخشید. با روی کار آمدن ادوارد شوارنادزه، وی این وضعیت را ملغی نمود و اعلام کرد برای یک کشور مستقل سخن از اشغال بسیار بی‌معنی است ولی در سال ۱۹۹۴ دولت گرجستان با امضای قراردادی با روسیه ۴ پایگاه نظامی در خاک خود را برای مدت ۲۵ سال و بدون هرگونه مشکل در اختیار روسیه قرار داد. در

۱. قفقاز پرس، ۱۹ دی‌ماه ۱۳۸۲.

مفاد این سند که تاکنون مراحل تصویب را در گرجستان طی نکرده، آمده است که در صورت عدم فسخ این توافق از سوی طرفین یا یکی از آنها، اعتبار آن به صورت خودکار و پنج سال به پنج سال تمدید خواهد شد و چنانچه گرجستان خواستار فسخ آن باشد، روسیه دو سال فرصت خواهد داشت تا نیروها و تجهیزات این پایگاهها را از گرجستان خارج نماید. این قرارداد در نوامبر ۱۹۹۴ و در جریان سفر گراچف وزیر دفاع وقت روسیه به گرجستان پاراف و در سال ۱۹۹۵ توسط آقایان شواردنادزه رئیس جمهور گرجستان و چرنومردین نخست وزیر وقت روسیه امضا شد. البته مقامات گرجستان بعدها اعلام کردند با دو شرط آماده اجرای چنین قراردادی هستند. اولاً روسیه به دولت گرجستان در ساختن ارتشی مستقل کمک نماید و ثانیاً روسیه به گرجستان برای اعاده تمامیت ارضی خود کمک و مساعدت نماید. به عبارت دیگر روسیه حمایت خود از جمهوری‌های جدایی طلب و تجزیه جو مثل آبخازیا و اوستیای جنوبی دست بردارد.

مقامات نفلیس پس از کسب استقلال و به ویژه از اواخر دهه ۹۰ تلاش بسیاری نمودند تا روسیه را جهت بحث و بررسی پیرامون سرنوشت نهایی چهار پایگاه نظامی آن کشور در گرجستان بر سر میز مذاکره بکشاند. اما مسکو علاقه چندانی به این کار نشان نداد. نخستین واکنش‌های کرم‌لین به این تقاضا مخالفت با اصل مذاکره بود، اما اصرار و ابرام چندین و چند ساله گرجستان از یک سو و ملاحظات سیاسی دیگری که تشدید بحران در قفقاز شمالی و نیاز روسیه به همراهی گرجستان برای تأمین امنیت مرزهای شمالی روسیه و بحران چچن در نهایت روسیه با انجام این مذاکرات موافقت نمود. اولین دور مذاکرات در نوامبر ۱۹۹۹ در مسکو برگزار گردید در اولین جلسه گرجستان به لزوم برجیده شدن تدریجی این پایگاهها تا یک سال و نیم آینده و طرف روسی بر حفظ آنها تا ۲۵ سال دیگر اصرار ورزیدند که هیچ‌گونه پیشرفتی حاصل نشد.

پایگاههای نظامی روسیه در گرجستان از سوی قاطبه مردم گرجستان، مسئولین گرجی و بسیاری از صاحب‌نظران و کارشناسان سیاسی امور منطقه و همچنین مقامات آمریکایی و ناتو و اروپایی مورد اتهامات سنگین و در خور تأملی قرار گرفته و این پایگاهها از حیث روانی بزرگترین

منبع تولید احساس ناامنی در جامعه گرجستان گردیده است و با توجه به پیشینه نه چندان مساعد روابط مسکو - تفلیس کمتر شهروندی را در این کشور می‌توان یافت که هدف واقعی این پایگاهها را تأمین منافع گرجستان بداند.^۱ آنچه این سوءظن را تقویت می‌کند آن است که گرجستان از روابط خوبی با همسایگان خویش و دیگر کشورهای منطقه برخوردار است و از ناحیه هیچ کشور دیگری به اندازه خود روسیه احساس خطر نمی‌کند. بنابراین مقامات گرجستان که حضور این پایگاهها را ابزاری برای فشار به گرجستان و مانع کسب تمامیت ارضی خود می‌دانستند در مقابل خواسته‌های مقامات روسیه، سعی داشتند از طریق سازمان امنیت و همکاری اروپا و فشار آمریکا، روسیه را مجبور به رعایت مفاد موافقتنامه استانبول در خصوص تخلیه پایگاههای خود در گرجستان نمایند.

علیرغم خواست گرجستان و جامعه بین‌المللی، روسیه همواره خواستار ادامه حضور پایگاههای نظامی خود در گرجستان بوده تا حداقل یکی از تکیه‌گاههای حضور خود در گرجستان را حفظ نماید که شاهد بودیم مسکو علیرغم موافقتنامه استانبول و موافقتنامه دوجانبه خود با آمریکا در خصوص پرداخت مبلغ ۱۰ میلیون دلار از سوی مقامات واشنگتن جهت خروج پایگاههای روسیه از گرجستان و همچنین پس از شش دور مذاکرات اولیه کماکان سعی در تطویل روند مذاکرات تا کسب نتیجه مطلوب (ادامه حضور پایگاههای خود در باتومی و آخالکالاکی به مدت ۱۵ سال دیگر و تحویل پایگاه گودائوتا به نیروهای حافظ صلح روسیه) داشت که نهایتاً روسیه با فشارهای بین‌المللی و در راستای اجرای موافقتنامه استانبول، پایگاه نظامی خود در وازیانی را در تاریخ ۱۳۸۰/۴/۵ تخلیه نمود. روسیه با واگذاری پایگاه وازیانی تلاش نمود به نوعی خود را متعهد به موافقتنامه استانبول نشان دهد در حالی که رفتارش در

۱. گرجی‌ها می‌گویند این پایگاهها از معافیت گمرکی برخوردارند و با سوءاستفاده از این معافیت اقدام به وارد کردن کالاهای غیرنظامی و فروش آنها به شهروندان گرجی به‌ویژه در جاواختی می‌نمایند. پرداخت حقوق پرسنل این پایگاهها به روبل روسی و نه لاری گرجستان نیز از گذشته تاکنون منشاء مشکلاتی در روابط تفلیس - مسکو بوده است.

قبال سایر پایگاهها حاکی از اراده این کشور مبنی بر ادامه حضور این کشور در گرجستان می‌باشد. با روی کار آمدن دولت جدید ساکاشویلی موضوع برچیدن سایر پایگاههای روسیه با شدت و حدت بیشتری دنبال گردید و زمامداران جدید با سیاست بهبود روابط با روسیه و با حمایت همه‌جانبه آمریکا و ناتو بدنبال حل دائمی این پایگاهها و دیگر مشکلات خود با روسیه برآمدند که بدنبال حل این معضل در چارچوب قرارداد جامع مودت و همکاری می‌باشند.

اسامی و مشخصات چهار پایگاه مهم نظامی روسیه در خاک گرجستان

۱. پایگاه ۱۳۷ در وازیانی محلی در نزدیکی تفلیس؛
 ۲. پایگاه ۶۲ در آخالکالاکی واقع در منطقه ارمنی‌نشین سامسخته جاواختی؛
 ۳. پایگاه ۱۲ در باتومی در مرکز جمهوری خودمختار آجاریا؛
 ۴. پایگاه ۵۰ گودائوتا واقع در جمهوری خودمختار و جدایی طلب آبخازیا^۱.
- پایگاههای نظامی روسیه هر کدام در یکی از نقاط حساس و مهم و حیاتی گرجستان واقع شده‌اند که از اهمیت زیادی برخوردارند. پایگاه باتومی با توجه به تنش‌های میان دولت مرکزی و جمهوری خودخوانده آجاریا، پایگاه مستقر در آخالکالاکی هم با توجه به وجود گرایشات جدایی طلبانه در آن منطقه از یک سو و ارتباطات عمیق و گسترده مردم محل با این پایگاه، پایگاه گودائوتای روسیه در آبخازیا که دولت گرجستان در آنجا حاکمیتی هم ندارد و همواره از سوی دولت گرجستان متهم به همکاری با جدایی طلبان آبخاز است و پایگاه وازیانی هم به دلیل موقعیت استراتژیک آن همواره موجب نگرانی‌های دولت گرجستان بوده و هست.

۱. پایگاه گودائوتا در سال ۱۹۹۲ و در بحبوحه مناقشه گرجی - آبخازی تأسیس گردید. در آن زمان هنگ هوارد ۳۴۵ به فرودگاه نظامی بامورا واقع در نزدیکی گودائوتا که قبل از سقوط سوخومی پایتخت جدایی طلبان آبخاز بود، منتقل گردید.

۲-۲- تلاش مقامات اروپایی، گرجی و آمریکایی برای برچیدن پایگاههای نظامی روسیه و مواضع روسیه

بدنبال تشدید مخالفت‌ها در داخل گرجستان و با توجه به سیاستهای دولت وقت برای گرایش به سمت غرب و در نهایت الحاق این کشور به ساختارهای یورو- آتلانتیک و پیش شرط اروپائیان و همچنین فشار غرب و ناتو برای خروج نیروهای نظامی روسیه و برچیدن پایگاههای نظامی این کشور در خاک گرجستان به عنوان یک مانع، مقامات کرملین مجبور شدند در حاشیه اجلاس سازمان امنیت و همکاری اروپا در استانبول «پیمان کاهش نیروهای متعارف اروپا» را در ۱۸ نوامبر ۱۹۹۹ امضاء نمایند. براساس این قرارداد روسیه پذیرفت که بخشی از نیروهای خود را از پایگاههای روسیه در کشورهای اروپای شرقی و برخی کشورهای آسیای مرکزی و قفقاز از جمله گرجستان خارج و به‌ویژه دو پایگاه نظامی وازیانی و گوداوتوتا را تا اول ژوئیه سال ۲۰۰۱ تخلیه نماید و با توجه به عدم توافق و اجماع بین روسیه و مقامات اروپایی در اجلاس استانبول برای تعیین تاریخی برای خروج دو پایگاه دیگر خود، مقرر گردید روسیه با گرجستان با مذاکرات دوجانبه خود تاریخ مشخصی را تعیین نماید. روسیه با استفاده از این فرصت و از همان زمان همواره تلاش می‌نماید تا با اعمال فشار بر تفلیس دو پایگاه دیگر خود را تا آینده بلندمدت حفظ نماید.^۱ از نظر مسکو وجود پایگاههای نظامی این کشور در گرجستان که در جوار مناطق استراتژیک قفقاز و خزر و همچنین نقاط حساس و بحرانی گرجستان و مناطق بحرانی شمال قفقاز و چچنستان قرار گرفته‌اند، نقش مهمی در تأمین امنیت ملی این کشور و افزایش توان استراتژیک خود در مقابل غرب ایفا می‌کنند در دور آخر مذاکرات طرفین در زمان دولت شواردنازه، طرفین مذاکره‌کننده توافق نمودند که در دور آتی جزئیات نهایی خروج پایگاه نظامی گواداوتوتا و وازیانی مورد توافق قرار گیرد و تاریخ خروج پایگاه نظامی آخالکالاکی و باتومی

۱. علی‌باقر نعمتی‌زرگران، بررسی ریشه‌های اختلاف بین روسیه و گرجستان، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، پاییز ۱۳۸۱، شماره ۳۹، ۸۰.

نیز تعیین گردد که مقامات روس با تسلیم مدارکی در خصوص انگیزه‌های مالی، اقتصادی و اجتماعی و فنی به طرف گرجی خواستار ۱۵ سال زمان برای تخلیه دو پایگاه باقی مانده شدند و از این طریق زمینه‌های لازم برای طولانی نمودن روند مذاکرات و ادامه حضور خود را فراهم نمودند. پس از مذاکرات طولانی و خسته کننده طرفین، نهایتاً طرف روس بر ۱۱ سال و طرف گرجی بر ۳ سال تأکید می‌ورزند. روسیه اعلام کرده است روند خروج پس از امضای موافقتنامه همه جانبه بین دو کشور آغاز خواهد شد. روس‌ها معتقدند خروج ۸ هزار نظامی و اسکان دادن و فراهم کردن سایر مایحتاج آنها و هزینه‌های انتقال بسیار مشکل است.

به هر حال، با گذشت یک دهه از استقرار پایگاه‌های نظامی روسیه نه تنها روسیه تن به برچیدن آنها نداده است و هنوز مدت ۱۵ و یا ۱۱ سال را برای برچیدن دو پایگاه باقی مانده تعیین و اصرار می‌نماید، بلکه اکنون مهمترین خواسته روسیه تمدید مدت حضور خود در دو پایگاه مرزی دیگر خود در گرجستان (آخالکالاکی نزدیک مرز ارمنستان و باتومی نزدیک مرز ترکیه) به مدت ۱۱ سال و انتقال پایگاه گودائوتو واقع در آبخازیا برای مرکزی جهت توانبخشی نیروهای نظامی می‌باشد. تخلیه پایگاه وازیانی بر اساس زمان بندی انجام شده در موافقتنامه ۱۹۹۹ انجام می‌شود، اما روسیه خواستار حضور ۲۰۰ نفر از نیروهای نظامی خود و بخش کوچکی از تجهیزات نظامی در پایگاه گودائوتو (آبخازیا) پس از بسته شدن آن می‌باشد. ظاهراً فقط ۳۶۰۰ نفر از نیروهای نظامی روسیه در این دو پایگاه هنوز حضور دارند و مابقی آن که نیمی از کل نیروهای موجود در این دو پایگاه را تشکیل می‌دهند، تخلیه شده‌اند و مقامات گرجی و اروپایی به ویژه سازمان امنیت و همکاری اروپا خواستار اعزام ناظران بین‌المللی به منظور صحت خروج نیروهای روسی از پایگاه گودائوتو و تأیید و نهایی نمودن مفاد قرارداد استانبول و صحت و سقم خروج روسیه از این پایگاهها می‌باشند. روسیه بر این اعتقاد است که خروج پایگاه نظامی اش در گودائوتو موجب بی‌ثباتی در منطقه آبخازیا خواهد گردید، لذا با این توجیه خواستار ادامه حضور خود در پایگاه مذکور می‌باشد. البته با روی کار آمدن دولت جدید در گرجستان یک

خواسته مهم دیگر نیز به خواسته‌های روسیه افزوده شده است که آن ارائه تضمین کتبی از سوی دولت گرجستان به روسیه مبنی بر اینکه در صورت خروج پایگاه‌های نظامی روسیه از گرجستان، این کشور به هیچ کشور ثالثی به‌ویژه آمریکا اجازه تأسیس پایگاه نظامی و استقرار پایگاه ندهد، می‌باشد.^۱ شایان ذکر است تاکنون ۱۰ دور مذاکره میان هیأت‌های نظامی روسیه و گرجستان برگزار شده است که بیش از ۶ سال این مذاکرات به طول انجامیده است. چنانچه گرجستان به ۱۱ سال قبلی رضایت می‌داد اکنون نیمی از آن زمان سپری شده بود و نیاز به تأکید سه ساله هم نبود. البته مقامات روسی اعلام کردند چنانچه آمریکا اصرار بر خروج سریع آنها دارد با ارائه کمک مالی برای تخلیه آنها، روسیه آماده است زمان مزبور را کاهش دهد. تاکنون ارقام متفاوت و متعددی از سوی مقامات روسی برای هزینه خروج تجهیزات و نیروهای نظامی روسی اعلام شده است که آخرین رقم اعلامی ۵۰۰ میلیون دلار بوده است و آمریکا هم اخیراً آمادگی خود را برای تقبل بخشی از این هزینه‌ها اعلام کرده است.^۲

سالامون پاسی سرپرست سازمان امنیت و همکاری اروپا و وزیر امور خارجه بلغارستان در بهمن ماه ۱۳۸۲ در تفلیس اعلام کرد این سازمان تمام تلاش خود را برای اجرای قرارداد استانبول به کار خواهد بست و روسیه موظف به اجرای تعهدات خود در آن قرارداد است.^۳ به گفته الکساندر کاساوان معاون وزیر دفاع روسیه تعداد کل نیروهای نظامی روسیه در گرجستان و مستقر در ۴ پایگاه مزبور ۱۱ هزار نفر می‌باشند که ۶۰۰۰ سرباز در دو پایگاه باتومی و آخالکالاکی مستقر هستند.

۱. بدنبال فرا رسیدن زمان خروج پایگاه‌های روسیه در خاک گرجستان براساس قرارداد استانبول، روسیه به منظور فشار بیشتر به گرجستان به منظور تمدید حضور پایگاه‌های خود رژیم ویزائی را برای گرجستان وضع نمود که این موضوع نیز خود ابزار دیگری در دست روس‌ها شد اگرچه ذهنیت مقامات و مردم گرجستان را نسبت به روسیه بسیار بدبین نمود.

2. Black Sea Press. 29 12.2003 & Messenger

۳. قفقاز پرس، ۵ بهمن ماه ۱۳۸۲.

۲-۳- نقش ناتو و موضوع پیمان نیروهای نظامی متعارف در اروپا در خصوص پایگاههای

روسیه

درگیری رسمی ناتو در قفقاز جنوبی تا حدی به شکل تصادفی به وسیله پیمان نیروهای متعارف در اروپا در سال ۱۹۹۰ میلادی آغاز شد. با مذاکرات انجام گرفته بین ناتو و پیمان ورشو، پیمان نیروهای نظامی متعارف در اروپا، محدودیتهایی را بر تعداد و کاربرد پنج گروه از تجهیزات نظامی از جمله تانک‌ها، توپخانه، خودروهای زرهی جنگی، هواپیماهای جنگی و هلی‌کوپترهای تهاجمی قید می‌کرد. با فروپاشی شوروی سابق، روسیه به شدت درگیر رویدادهایی در خارج نزدیک (جمهوری‌های مستقل شده از شوروی) شد و اعلام کر که نمی‌تواند به تعهدات خود در مورد کاهش نیروهایش در منطقه جانبی عمل کند. بلافاصله پس از فروپاشی شوروی، روسیه از ناتو خواست که تعهدات این کشور را در پیمان نیروهای نظامی متعارف در اروپا تعدیل کند. در نوامبر ۱۹۹۹ سازمان امنیت و همکاری اروپا به منظور کاهش بیشتر تعداد تسلیحات مجاز برای امضاءکنندگان پیمان نیروهای نظامی متعارف در اروپا در استانبول تشکیل جلسه داد. تجهیزات روسیه در منطقه نه تنها بیش از محدودیت‌های تصریح شده در پیمان، بلکه همچنین فراتر از سهمیه تجدیدنظر شده بود. به هر حال بر اساس این موافقتنامه روسیه متعهد گردید تا ۲۵۰۰ نفر از نیروهای خود را از مولداوی خارج سازد و تعداد تجهیزات زرهی، تانک و سیستم‌های زرهی مستقر در گرجستان را کاهش دهد. مسکو همچنین موافقت نمود ۲ پایگاه از ۴ پایگاه خود در گرجستان را تا تابستان ۲۰۰۱ خارج و تعطیل نماید.^۱

گرجستان رسماً در اجلاس سران سازمان امنیت و همکاری اروپا که در ۱۸ نوامبر ۱۹۹۹ در استانبول برگزار گردید، اعلام کرد که در نظر دارد در این اجلاس از روسیه بخواهد سهمیه پیش‌بینی شده برای گرجستان را تاکنون روسیه از آن استفاده کرده است، به این کشور بازگرداند.^۲

۱. رابین بتی و راشل برانسون، نشانه‌های مبهم ناتو در قفقاز و آسیای مرکزی، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، بهار ۸۰، شماره ۳۳، صص ۱۱۲-۱۱۰.

۲. قرارداد مذکور برای هر سه کشور قفقاز سهمیه یکسانی که منابع گرجی رقم آن را ۲۰۰ تانک و ۱۰۰

۲-۴- سابقه و نتایج مذاکرات روسیه و گرجستان پیرامون پایگاه‌های نظامی روسیه

تاکنون ده دور مذاکره (هشت دور در زمان دولت شواردنادزه و دو دور در زمان دولت جدید) میان مقامات گرجی و روسی در مورد نحوه و زمان برچیدن پایگاه‌های نظامی روسیه در گرجستان برگزار شده است که به گفته وزیر دفاع روسیه تقریباً هیچ نتیجه‌ای در بر نداشته است. آخرین دور مذاکرات نظامی گرجستان و روسیه در مورخ ۱۳۸۰/۵/۵ در مسکو برگزار گردید و پس از سفر رئیس جمهور گرجستان دور نهم و به عبارتی دور اول مذاکرات پس از روی کار آمدن دولت جدید گرجستان نیز برگزار گردید. سفر وزیر دفاع گرجستان به روسیه به مدت یک هفته در راستای همین هدف و توافق طرفین در مورد قرارداد مودت و دوستی دو جانبه بود. تعیین فرجه نهایی برای برچیدن پایگاه‌های نظامی روسیه مهمترین محور مذاکرات طرفین بوده است. در سفر سه روزه گلابزواشویلی وزیر دفاع گرجستان از روسیه و براساس توافقات طرفین قرار شده است چهار واحد از نیروهای نظامی روسیه در قفقاز جنوبی مستقر در خاک گرجستان به طرف گرجی واگذار گردد. سرگئی ایوانف وزیر دفاع روسیه نیز پس از این دیدار با توجه به روابط بسیار سرد و تیره میان دو کشور طی ۱۰ سال گذشته نتایج مذاکرات خود با همتای گرجی اش را در مقایسه با مذاکرات سابق سودمند ارزیابی نمود. طرف روس با تشریح مشکلات خروج پایگاه‌های نظامی خود از گرجستان هم از بُعد هزینه و هم از بُعد عواقب امنیتی و هم از بُعد زمان تخلیه آنها تاکنون از برچیدن آنها سرباز زده و به عبارتی مقاومت نموده است. زمان دولت شواردنادزه ریاست طرف گرجی را «ایراکلی منقاریشویلی» وزیر امور خارجه سابق گرجستان و «ایلیا کلبانف» معاون نخست وزیر روسیه به عهده داشتند و دولت موقت گرجی مجدداً وزیر امور خارجه سابق را به عنوان رئیس طرف گرجی معرفی نمود و پس از انتخابات ریاست جمهوری میخائیل ساکاشویلی آقای نیکولاز واشاکیدزه معاون دبیر شورای امنیت ملی گرجستان را مسئول

هواپیمای جنگی ذکر می‌کنند، در نظر گرفته است؛ اما روسیه بخشی از سهمیه گرجستان و نیمی از سهمیه ارمنستان را (البته با رضایت ایروان) به خود اختصاص داده است.

کمیسیون همکاری‌های نظامی دو کشور برگزید و ترکیب اعضای کمیسیون را نیز تغییر و افراد جدید منصوب نمود. روسیه هم با ایجاد تغییر در ترکیب کمیسیون خود بدنبال یافتن راه حلی برای این معضل می‌باشد. در حال حاضر گروهی از کارشناسان نظامی طرفین مشغول بررسی مدت ادامه فعالیت پایگاههای مستقر در باتومی و آخالکالاکی می‌باشند و طرف روسیه کماکان خواهان مدت ۱۱ و بعضاً ۱۵ سال فرجه و گرجستان ۳ سال برای تخلیه این پایگاهها می‌باشند. وزیر دفاع روسیه در آخرین اظهار نظر خود اعلام کرد خروج سربازان روسی و تخلیه پایگاههای نظامی روسیه در گرجستان فقط پس از امضای موافقتنامه‌ای فی‌مابین دو کشور روسیه و گرجستان و تصویب آن از سوی دوما ی فدراسیون روسیه گرجستان میسر می‌گردد. در مورد هزینه‌های آن نیز اختلاف نظر می‌باشد. روسیه مبلغی بالغ بر ۵۰۰ میلیون دلار را به‌عنوان هزینه‌های تخلیه آنها ذکر می‌کند و معتقد است این مبلغ هزینه هنگفتی بر دوش دولت روسیه خواهد گذاشت و این امر هم فقط پس از تصویب وزارت دارائی گرجستان امکانپذیر است. البته اخیراً صحبت از ۱۳ سال و حتی ۱۰ سال هم به‌طور پراکنده سخن به میان آمده است. اینک گرجستان آمادگی دارد که در حل این مسئله واریانت مصالحه‌آمیزی از خود نشان دهد. دور دهم و به عبارتی دور دوم مذاکرات فی‌مابین طرفین در تاریخ ۱۳۸۳/۱/۲۹ در تغلیس برگزار گردید و قرار است دور یازدهم در اواخر تیرماه سالجاری در مسکو برگزار گردد.

به‌هرحال، هرچند فضای جدیدی بین دو کشور پس از روی کار آمدن دولت جدید گرجستان در این خصوص ایجاد شده است ولی طرفین بدنبال حل این معضل و بحران جدایی طلبی در چارچوب قرارداد مودت هستند. عمده‌ترین شرط روسیه برای خروج پایگاههای نظامی خود دادن تضمین کتبی به روسیه مبنی بر عدم اجازه به کشوری ثالث برای تأسیس پایگاه در خاک گرجستان در صورت خروج پایگاههای نظامی روسیه است. از سوی دیگر تاکنون گرجستان زیر بار این شرط نرفته و فقط اعلام کرده است در صورتی این شرط را خواهد پذیرفت که بحران جدایی طلبی نیز با کمک روسیه حل و فصل گردد. در صورت رسیدن به

اجماعی در این خصوص بین دو کشور به نظر می‌رسد در داخل گرجستان و در روابط روسیه و گرجستان و حتی در سطح منطقه تحول بسیار مهم و فوق‌العاده‌ای رخ خواهد داد که بایستی شاهد تبعات و پیامدهای بعدی آن نیز بود که در ساختارهای سیاسی و نظامی و امنیتی منطقه نیز بی‌شک تغییراتی حاصل خواهد شد.

رفتار روسیه در ۱۰ دور مذاکرات قبلی و رفتار و همکاری روسیه با گرجستان در حل بحرانهای داخلی گرجستان به‌ویژه بحران آجاریا نشان می‌دهد که این کشور تمایل به اجرای گام به گام تعهدات خود در قبال گرجستان و جامعه بین‌المللی و عادی‌سازی مناسبات خود با گرجستان است. البته چنانچه روسیه با مشکلات داخلی به‌ویژه اقتصادی کنونی مواجه نبود بدون شک رفتار روسیه متفاوت از این بود و اکنون منافع روسیه در همکاری با آمریکا بجای رقابت در این منطقه و سایر مناطق حساس می‌باشد.

۵-۲- قرارداد همه‌جانبه و جامع مودت و همکاری میان روسیه و گرجستان و آینده آن

با روی کار آمدن دولت جدید گرجستان و اعلام سیاست بهبود و عادی‌سازی روابط با روسیه، دو طرف تلاش‌هایی را برای امضای قراردادی همه‌جانبه^۱ که دستور کار جامعی با در برگیری تمام ابعاد برای توسعه روابط را شامل شود را امضاء و براساس آن روابط جدید دو کشور را شکل دهند. ظاهراً طی ۶ ماه گذشته از زمان روی کار آمدن دولت موقت و دولت جدید گرجستان که سفرهای متعددی از سوی مقامات گرجی به‌ویژه رئیس‌جمهور، نخست‌وزیر و وزیر دفاع گرجستان به مسکو صورت گرفته، طرفین در تلاش هستند تا زمان سفر پوتین رئیس‌جمهور روسیه به تفلیس احتمالاً در اواخر تابستان سال جاری آن را به امضای سران دو کشور برسانند. به گفته وزیر دفاع گرجستان بالغ بر ۹۵ درصد مفاد این قرارداد با توافق طرفین تدوین شده است و ۵ درصد مابقی به مسائل نظامی و موضوع خروج پایگاههای روسیه از خاک گرجستان اختصاص

1. Frame Arrangement or Framework Agreement

دارد که مذاکرات ادامه دارد. البته در اجلاس دوجانبه طرفین در تفلیس در اواخر فروردین ماه ۸۳ سفیر روسیه در تفلیس اعلام نمود که این قرارداد شامل تنظیم اصول قانونی روابط دو کشور و تقویت همکاری‌های استراتژیک می‌باشد و موضوع خروج پایگاه‌های نظامی روسیه در گرجستان را شامل نمی‌شود.^۱ بدنبال سفر زوراب ژوانیا نخست وزیر گرجستان به مسکو مجدداً این موضوع مورد بحث مقامات دو کشور قرار گرفت. نخست وزیر گرجستان خروج پایگاه‌های روسیه را امری اجتناب‌ناپذیر دانست. وزیر امور خارجه روسیه در پاسخ اظهار داشت که روسیه تمایل دارد که پایگاه‌های خود را از خاک گرجستان برچیند و چنانچه گرجستان تضمین کتبی به روسیه مبنی بر عدم اجازه به کشور ثالث برای حضور در خاک گرجستان را بدهد حتی حاضر است که سریعتر هم این امر را انجام دهد. نخست وزیر گرجستان هم مجدداً افزود دادن چنین تضمین‌هایی فقط در چارچوب اعاده کامل تمامیت ارضی گرجستان قابل بحث می‌باشد.^۲ وزیر امور خارجه گرجستان هم در سفر خرداد ماه سالجاری خود به آمریکا موضوع را با همتای آمریکایی خود و کاندولیزا رایس مطرح و گفتگو نمود. پاول اعلام کرد موضع ما کاملاً مشخص است و آن خروج بی‌قید و شرط روسیه از خاک گرجستان است. وی افزود با توجه به همکاری‌های روسیه و گرجستان و با توجه به تلاش‌ها و مذاکرات دو کشور و حسن نیت طرفین، ما در آینده راه حلی را برای فیصله بخشیدن به موضوع خواهیم یافت و به حل این موضوع در آینده بسیار امیدوار هستیم. وزیر خارجه گرجستان هم گفت حل بحران آجاریا به‌طور مسالمت‌آمیز نشان داد که وجود پایگاه‌های نظامی روسیه در خاک گرجستان کاملاً بی‌معنی و بدون هدف است و به نفع روسیه است که نسبت به برچیدن آنها حتی تسریع نماید. وی افزود ما بدنبال تشدید اختلافات دو کشور بخاطر پایگاه‌های نظامی نیستیم ولی روسیه باید ببیند که وجود این پایگاه‌های هیچ کارکرد نظامی و استراتژیک برای روسیه ندارد.

1. 24 HOURS, 16.4.2004.

2. 24 HOURS, 26/APR/2004.

۳. تلاش‌های آمریکا برای حضور نظامی در گرجستان

آمریکا از اوایل دهه ۹۰ و با روی کار آمدن شواردناده به ریاست جمهوری علاوه بر حمایت‌های سیاسی و اقتصادی بدنبال اجرای طرح‌های نظامی و امنیتی خود در گرجستان برآمد ولی بدلیل حساسیت‌های موجود در آن زمان و بدلیل وجود ساختارهای روسی و فضای داخلی حاکم، ورود به این حوزه نه تنها خطرناک بود بلکه در جهت منافع ملی آمریکا نیز نبود. لذا آمریکا بتدریج و با اقدامات پنهانی کم کم زمینه حضور نظامی خود را نیز آغاز نمود که اجرای «برنامه تجهیز و آموزش» نیروهای نظامی گرجستان اولین برنامه آشکار آمریکا در گرجستان بود که در قالب این برنامه آمریکا اهداف پنهانی خود را نیز اجرا می‌نمود. تا قبل از اجرای این برنامه عمده فعالیت‌های نظامی آمریکا ارائه طرح و استراتژی‌های نظامی خود به همراه کمک‌های نظامی به گرجستان بود.

۱-۳- برنامه تجهیز و آموزش آمریکا: پیشینه، نتایج و واکنش‌ها

۱-۱-۳- سابقه، اهداف و نحوه اجرای برنامه فوق

«برنامه تجهیز و آموزش نظامیان گرجی» اولین برنامه و طرح نظامی و آکادمیک آمریکا برای حضور در گرجستان و به عبارتی نقطه آغازی برای حضور در منطقه قفقاز جنوبی بود. این موضوع با پیشنهاد ادوارد شواردناده به بوش آغاز شد. شواردناده در دیدار خود با بوش (پدر) رئیس جمهور وقت آمریکا پیشنهاد آموزش نیروهای نظامی گرجی را به وی داد و بوش هم با طراحی یک برنامه ویژه و اعزام مقامات ارشد نظامی و اختصاص مبالغی برای این امر موافقت نمود. اولین گروه کارشناسان نظامی آمریکا متشکل از ۱۸ نفر از نظامیان این کشور مستقر در اروپا موسوم به ساسیوپ^۱ در چارچوب «برنامه تجهیز و آموزش نیروهای گرجی موسوم به

1. The Selected Members of Special Operation Command in Europe (SCEUP)

جی.تی.ای.پی»^۱ در تاریخ ۹ اردیبهشت ماه ۱۳۸۱ برابر با اول آوریل ۲۰۰۲ وارد گرجستان شد. این گروه به همراه سایر کارشناسان نظامی آمریکامسئولیت آموزش کارکنان وزارت دفاع، نیروهای زمینی ارتش و در مراحل بعدی نیز آموزش نیروهای مرزبانی و سایر نیروهای امنیتی گرجستان را به مدت دو سال برعهده گرفت. برنامه مزبور از آوریل ۲۰۰۲ آغاز و تا ماه مه ۲۰۰۴ با هزینه‌ای بالغ بر ۶۴ میلیون دلار اختصاص یافته، از سوی آمریکا پایان یافت. البته در خلال برنامه کمکهای دیگری با عناوین کمک اضطراری براساس موافقتنامه مقابله با تروریسم بین‌المللی بالغ بر ۲۱ میلیون دیگر هم پرداخت نمود.

در مقابل این برنامه علاوه بر انتقال کمکهای فنی به گرجستان، تجهیزاتی مانند یونیفورم، سلاحهای سبک، لوازم آموزشی، پزشکی و مخابراتی به همراه سوخت و مصالح مورد نیاز برای ساخت و ساز نیز به ارتش گرجستان اعطاء گردید و به عبارتی تجهیزات اعطائی و آموزشی پس از پایان دوره به مالکیت وزارت دفاع گرجستان درآمد. البته افسران آمریکایی در ابتدا آموزش‌های خود را با سلاح‌های روسی آغاز نمودند ولی بتدریج با وارد نمودن سلاح‌های مورد نیاز خود از کشورهای ترکیه، رومانی و بلغارستان سلاح‌های روسی را از رده خارج نمودند. هدف اصلی این برنامه آموزش و تجهیز ارتش گرجستان، افزایش توان نظامی آنها برای مبارزه با تروریسم جهانی عنوان شده بود. برنامه مزبور عمدتاً در سه پایگاه نظامی وازیانی، کرتسانیسی و کوجوری اجرا گردید. آمریکا با تحویل این پایگاهها به‌ویژه پایگاه و مرکز آموزش کرتسانیسی که در اختیار روس‌ها بوده است، با تجهیزات خود آن را مجهز و با ساخت اردوگاههایی مجزا برای سربازان گرجی و افسران آمریکا و تهیه نیازهای اولیه، این پایگاه را به یک مرکز آموزشی نظامی تبدیل نمود.^۲

1. Georgian Train and Equip Program (GTEP)

۲. در مدخل ورودی این پایگاه لوح یادبودی بخاطر کشته‌های تراژدی ۱۱ سپتامبر در آمریکا حک شده است.

۲-۱-۳- مفاد و نتایج برنامه تجهیز و آموزش

این برنامه برای یک مقطع زمانی ۱۸ ماهه تنظیم گردیده بود و طی چند مرحله برگزار و اجرا گردید. این برنامه از دسامبر ۲۰۰۲ آغاز و در مارس ۲۰۰۴ پایان یافت. در هر مرحله که در قالب دوره ۷۰ روزه تنظیم شده بود، مربیان نظامی آمریکا به ۱۰۰ نفر از افسران نظامی گرجستان آموزشهای لازم را دادند. آخرین فاز این برنامه در ژانویه ۲۰۰۴ برگزار گردید که در این مرحله ۳۰ نظامی آمریکایی ۲۶۷ نظامی گرجستان را تعلیم دادند. در مراحل قبلی نیز نظامیان آمریکایی گردان کماندو، پیاده نظام ۱۱۱ تلاوی، پیاده نظام ۱۶ کوهستانی ساچخری و گردانهای شاونابادا را در پایگاه وازیانی تعلیم داده بودند.^۱ در خلال این برنامه نیروهای نظامی گرجستان علاوه بر آموزش و فراگیری فنون و تاکتیک‌های نظامی و امنیتی به منظور افزایش توان نظامی آنها برای حفاظت از کیان و تمامیت ارضی گرجستان، به تجهیزاتی نظیر سلاح‌های سبک، یونیفرم، گلوله، لوازم و تجهیزات ارتباطی و مخابراتی، لوازم پزشکی و سوخت و لوازم آموزش تجهیز گردیدند. هزینه کل این دوره بالغ بر ۶۴ میلیون دلار بوده است.

هر سرباز گرجی که در این برنامه شرکت می‌نمود با امضای قراردادی میان خود و وزارت دفاع و دادن تعهد به وزارت دفاع موظف به شرکت در این برنامه تا ۳ سال و ۳ ماه می‌گردید. ۳ ماه دوره آموزشی و ۳ سال هم به عنوان دوره موظف به خدمت در ارتش گرجستان بود. سربازان شرکت‌کننده در این دوره ۴۰۰ دلار و افسران ۷۰۰ دلار دریافت می‌کردند. البته آمریکا پرداخت این حقوق را متقبل شده بود. بالغ بر ۸۰ افسر متخصص نظامی در زمینه‌های دریایی، پیاده نظام، زمینی اجرای این برنامه آموزشی را به عهده داشتند.

بر اساس اعلام فرمانده نیروهای مسلح آمریکا در اروپا برنامه تجهیز و تعلیم برنامه آموزشی از رده‌های پایین به بالا بود و قدم و برنامه بعدی اجرای «آموزش و بسیج گروهها»^۲ می‌باشد که برعکس برنامه قبلی برای آموزش رده‌های نظامی بالا به پایین است.

1. 24 Hours 26/Apr/2004.

2. Mobil Training Teams (MTTS)

میخائیل ساکاشویلی در سفر به آمریکا هم در این خصوص با مقامات آمریکایی مذاکره نمود گفت: آمریکا برنامه آموزش به سربازان گرجی را ادامه خواهد داد. وی افزود احتمالاً یک برنامه ۵ ساله دیگر برای آموزش ۵ هزار سرباز دیگر گرجی در آینده نزدیک آغاز خواهد شد. در صورت تکمیل آموزش و تجهیز این نیروها گرجستان دارای ۱۰ هزار نیروی آماده خواهد بود که بدین صورت قدرتمندترین ارتش منطقه را تشکیل خواهد داد.

۳-۱-۳- مراسم اختتامیه برنامه تجهیز و تعلیم

برنامه تجهیز و تعلیم در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۶ با انجام مراسمی رسمی و با حضور فرمانده نیروهای مسلح آمریکا در اروپا خاتمه یافت. رئیس جمهور، وزیر دفاع، وزیر کشور، فرمانده ستاد کل نیروهای مسلح و سفیر آمریکا در گرجستان در این مراسم حضور داشتند. رئیس جمهور گرجستان طی این مراسم اعلام نمود که برنامه تجهیز و آموزش نظامیان گرجستان توسط مربیان آمریکایی، سطح دانش فنی و نظامی نظامیان گرجستان را به سطح استانداردهای مورد نظر ناتو ارتقاء داده است. وی افزود که این برنامه گرجستان را در طی سالهای آتی تبدیل به بخش مهمی از ساختار سیاسی - نظامی اروپا - آتلانتیک خواهد نمود. وزیر دفاع گرجستان نیز تأکید نمود که هم اینک رؤیای ارتقای سطح نیروهای نظامی گرجستان مطابق با استانداردهای ناتو تحقق یافته است. ژنرال چال وایلد فرمانده نیروهای مسلح آمریکا در اروپا که در مراسم اختتامیه برنامه تعلیم و تجهیز نظامیان گرجی شرکت کرده بود ضمن ابراز رضایت از موفقیت این برنامه، اعلام کرد که این برنامه با موفقیت کامل به پایان رسیده است و اکنون رئیس جمهور و دولت گرجستان مختار به استفاده از این نیروها بنابه صلاحدید خود هستند. وی افزود دولت آمریکا بزودی برنامه جدیدی با عنوان «ابتکاری برای صلح جهانی» با هدف آماده‌سازی نیروهای مسلح گرجستان اجرا خواهد نمود. سفیر آمریکا هم این برنامه را موفق‌ترین برنامه اعلام کرد و افزود که مدل مزبور در بسیاری از کشورهای جهان پیاده خواهد شد.

ریچارد مایلز سفیر آمریکا در گرجستان هم ضمن تمجید از موفقیت کامل این برنامه افزود که کمک‌های نظامی و آموزشی آمریکا به گرجستان ادامه خواهد یافت.

۴-۱-۳- واکنش‌ها و مواضع طرفین ذی‌نفع نسبت به برنامه تجهیز و آموزش آغاز و ادامه اجرای برنامه آموزش و تجهیز آمریکا موجب نگرانی روسیه، ارمنستان و جمهوری‌های خودمختار آبخازیا و اوستیای جنوبی گردید و کشورهای فوق موضع‌گیری‌های تندی علیه مقامات گرجستان و آمریکا اتخاذ کردند و فشارهای آنها موجب توضیح بیشتر مقامات گرجستان و آمریکایی گردید که به اهم این مواضع اشاره می‌گردد:

مواضع مقامات گرجی

مقامات گرجی تاکنون چندین بار اعلام نموده‌اند که از نیروهای آموزش دیده گرجی علیه آبخازیا استفاده نخواهند نمود. مقامات این کشور به ویژه رئیس جمهور گرجستان ضمن سودمند خواندن حضور نیروهای آمریکایی در گرجستان، این حضور را برای هیچ کشوری خطرناک نمی‌دانند. شواردناده نیز با طرح این سؤال که چه کسی می‌تواند نسبت به حضور ۲۰ نظامی نگران باشد، تأکید می‌نمود که نیروهای آموزش دیده به مناطق بحرانی (آبخازیا) اعزام نخواهند شد. مقامات آمریکا نیز از مقامات گرجی تضمین کسب نموده‌اند تا این نیروها در آبخازیا بکار گرفته نشوند. میخائیل ساکاشویلی رئیس جمهور گرجستان در مراسم اختتامیه این برنامه اعلام کرد، همسایگان گرجستان نبایستی نگران آموزش نیروهای گرجی باشند زیرا این نیروها علیه هیچ کشوری جهت‌گیری نشده‌اند.

مواضع آبخازها و اوستیایی‌ها

آبخازها و اوستیایی‌ها از زمان طرح موضوع آغاز آموزش نیروهای گرجی توسط نظامیان

آمریکایی، همواره نگرانی خود را نسبت به این امر اعلام و تأکید کرده‌اند هدف از آموزش این نیروها به کارگیری آنها علیه آبخازیا و اوستیای جنوبی می‌باشد. البته مقامات اوستیایی معمولاً مواضع ملایم‌تری اتخاذ نموده‌اند.

مواضع و اظهارات مقامات آمریکایی

مقامات وزارت دفاع آمریکا هدف نیروهای آمریکایی را آموزش نیروهای گرجی به منظور مقابله با تروریسم در دره پانکسی و برقراری ثبات در منطقه قفقاز عنوان نموده‌اند. سفیر آمریکا در گرجستان نیز از برنامه آموزش و تجهیز نیروهای گرجستان به عنوان یک مدل واقعی برای ارتقای سطح دانش فنی و نظامی ارتش گرجستان نام برد و گفت که این الگو مورد توجه آمریکا و سایر کشورهای همسایه نیز می‌باشد.

مواضع روسیه

روسیه معتقد است که اجرای چنین برنامه‌های میان مدت و درازمدت در گرجستان توسط آمریکا حضور نیروهای نظامی این کشور را در گرجستان و بتدریج در منطقه تقویت و شدت خواهد بخشید و بالتبع نفوذ نظامی آمریکا در این کشور و منطقه را افزایش خواهد داد.

۴. طرح‌ها و برنامه‌های آتی آمریکا برای حضور نظامی در گرجستان و منطقه

با توجه به حضور و نفوذ سیاسی و حتی بالنسبه نظامی آمریکا در گرجستان با اجرای برنامه‌های فوق و به منظور برداشت از هزینه‌ها و اقدامات انجام شده در گرجستان، به نظر می‌رسد آمریکا با تغییر شیوه‌های کنونی و با بکارگیری بخش خصوصی آمریکا در بُعد نظامی بدنبال تثبیت بیشتر حضور نظامی خود در گرجستان و سپس در منطقه قفقاز جنوبی است که به موارد زیر اشاره می‌گردد:

واگذاری طرح‌های آموزش نظامی در گرجستان به شرکت‌های خصوصی نظامی آمریکایی بر اساس توافق‌های به‌عمل آمده میان مقامات گرجستان و آمریکا قرار بود پس از پایان این دوره حدوداً دو ساله نیروهای نظامی آمریکایی خاک گرجستان را ترک نمایند ولی اطلاعات واصله حاکی از آن است که آمریکایی‌ها با امضای یک قرارداد نظامی با گرجستان و کسب امتیازات ویژه زمینه حضور نظامی خود را به طرق دیگر که ذکر خواهد شد، افزایش خواهد داد و با واگذاری فعالیت‌های نظامی خود به بخش خصوصی نظامی و فعالیت غیرمستقیم بدنبال حفظ حضور و افزایش حضور نظامی خود در گرجستان و منطقه است. به عبارت دیگر آمریکا به منظور حفظ حضور خود با تغییر شیوه‌های حضور، فعالیت‌های نظامی خود را به شرکت‌های نظامی و استراتژیک آمریکایی واگذار و به تعبیری به صورت غیرمستقیم فعالیت‌های نظامی خود را از سر گرفته است. این شیوه نه تنها مخالفت‌های روسیه و جمهوری‌های خودمختار را مستقیماً متوجه آمریکا نخواهد کرد بلکه در اجرای اهداف خود بهتر می‌تواند به نتیجه و اهداف خود نائل آید.

با پایان یافتن این برنامه شرکت آمریکایی تجهیزات دفاعی کیوبیک^۱ برنامه جدید خود را با هدف مدنیزه کردن نیروهای دفاعی گرجستان آغاز نمود. نیک پاتون والش یک مقام امنیتی آمریکا هم‌گفت: پنتاگون یک قرارداد سه ساله به مبلغ ۱۵ میلیون دلار با شرکت امنیتی کیوبیک منعقد نموده است. این شرکت یک شرکت الکترونیکی است که در سال ۱۹۵۱ تأسیس شده است و اکنون نیز در زمینه تجهیزات نظامی و سیستم آموزشی نظامی فعال است. این شرکت در عراق هم با پنتاگون چندین قرارداد منعقد نموده است. شرکت کیوبیک اخیراً فعالیت‌های خود را در ارمنستان، آذربایجان و قرقیزستان نیز آغاز کرده است. باب هاوارد قائم مقام این شرکت اعلام کرد این شرکت در آینده فعالیت‌های خود در این کشورها را افزایش خواهد داد.^۲ پترسون هماهنگ‌کننده پروژه‌های تأمین کمک‌های نظامی و امنیتی آمریکا در گرجستان نیز در تأیید این

1. The US. Company Cubic Defence Applications

2. Messenger. Feb 2004.

امر افزود شرکت کیوبیک یک شرکت خصوصی آمریکایی است که در بخش تجهیزات نظامی و دفاعی فعال است. این پروژه بالغ بر ۱۵ میلیون دلار هزینه دربر خواهد داشت که در طول ۳ سال اجرا خواهد گردید. هدف برنامه در گرجستان اصلاح وزارت دفاع، ستاد مشترک و ارتقای سیستم آموزشی و مدرنیزه کردن سیستم‌های دفاعی است. تهیه لوازم خدماتی و اداری نظیر سیستم‌های کنترل، سیستم‌های ارتباطی و مخابراتی، کامپیوتر، لوازم حفاظت و مراقبت و لوازم اطلاعاتی از جمله اهداف دیگر این برنامه است.

روزنامه گاردین در تاریخ ۶ ژانویه ۲۰۰۴ به نقل از یک دیپلمات برجسته غربی فاش ساخته است که مشاورین زیادی با افسران رابط دفاعی آمریکا در سفارت این کشور در تفریس و فرماندهی اروپا و اسوتگارت همکاری می‌نمایند. این مقاله افزوده است آمریکا بدنبال ایجاد یک «پایگاه مجازی»^۱ در گرجستان است و در حال بررسی یک منطقه عملیاتی^۲ در گرجستان هم برای ذخیره‌سازی سوخت و تجهیزات دفاعی است.

شرکت دیگری با نام Business Executives for National Security تحت عنوان بازرگانان و تجار ذی‌نفوذ آمریکایی آمادگی خود را برای همکاری‌های نظامی با گرجستان اعلام نموده است. در سفر یک هیأت ۱۳ نفره این شرکت این موضوع بررسی گردید. رئیس این گروه که ژنرال بازنشسته پنتاگون به نام چارلز بوید می‌باشد در دیدار با رئیس جمهور گرجستان گفت BENS علاوه بر زمینه‌های اقتصادی در زمینه‌های نظامی با گرجستان همکاری خواهد کرد.^۳ امکان دارد که در آینده نزدیک در خاک گرجستان پایگاه نظامی آمریکا به وجود آید. تدو جاپاریدزه وزیر امور خارجه سابق گرجستان در پاسخ به سؤال خبرنگار روزنامه گاردین مربوط به برنامه آمریکا در آموزش نظامیان گرجستان اظهار داشت که گرجستان خواهان ادامه این آموزش می‌باشد و آقای رامسفلد نیز به چنین تقاضای گرجستان واکنش نشان داده و ایده‌های

1. Virtual Base

2. Forward Operational Area

3. 24 Hours 1.3.2004.

پیشنهاد نمودند که بر حسب آن در گرجستان پایگاه رایانه‌ای پنتاگون به وجود آید. به نوشته روزنامه گاردین پنتاگون هنوز ایده ایجاد پایگاه به اصطلاح رایانه‌ای خود را در خاک گرجستان در دست بررسی دارد. منظور از چنین پایگاهی تنها عبارت از انبار تجهیزات و سوخت می‌باشد که موجب تشنج دیپلماتیک با روسیه نخواهد شد. یک قدم دیگر آمریکا در کاهش تشنج عبارت از این می‌باشد که از این به بعد شرکتهای خصوصی آمریکا آموزش و تجهیز نظامیان گرجستان را به عهده خواهند گرفت.^۱ روزنامه انگلیسی گاردین هم در تاریخ ۱۶ دی ماه اطلاع داد که گروهی از افسران بازنشسته آمریکا که تعداد آنها حدود ۳۰ نفر می‌باشد برای آموزش نفرات ارتش گرجستان وارد تفلیس شده‌اند. به نوشته این روزنامه جلب افسران بازنشسته آمریکا از جانب شرکت خصوصی آمریکا موسوم به کیوبیک که حاکی از سیاست توسعه‌طلبی آمریکا است مسکو را خشمگین ساخته است.^۲

ریچارد مایلز در مراسم اختتامیه برنامه آموزش و تجهیز برنامه‌ها و کمک‌های آتی آمریکا در چند مورد زیر برشمرد: اولین برنامه کمک مالی مستقیم پنتاگون به مبلغ ۱۲ میلیون دلار به منظور آموزش گروه نظامی ویژه گشت و فرماندهی است. دومین برنامه آموزش داخلی و آموزش بین‌المللی به نیروهای نظامی گرجستان در آمریکا به مبلغ یک و نیم میلیون دلار است که طبق این برنامه ۱۲۰ نظامی گرجی آموزش خواهند دید. و برنامه سوم کمک صندوق عملیات حفظ صلح است که از این طریق به سربازان اعزامی گرجستان به عراق کمک خواهد شد.^۳

۵. منطقه قفقاز جنوبی و طرح‌های نظامی آمریکا

آمریکا به منظور حضور و نفوذ نظامی در آسیای مرکزی و به ویژه قفقاز جنوبی ابتدا با حضور نظامی در بعضی کشورهای غرب‌گرای منطقه و وفادارتر به آمریکا نظیر گرجستان و سپس

۱. قفقاز پرس، ۱۸ دی ماه ۱۳۸۲.

۲. قفقاز پرس، ۱۶ دی ماه ۱۳۸۲.

3. 24 Hours. 31.5.2004.

آذربایجان و بعد ارمنستان و تحکیم پایه‌های اولیه خود با هدف ارتقای ساختارهای دفاعی و نظامی و مبارزه با تروریسم تلاش نموده است حضور خود را در سطح منطقه به‌طور کامل بگستراند. آمریکا با کمک مالی و تجهیزاتی و با اهدای سیستم‌های غیرنظامی که کاملاً کاربرد نظامی دارند بدنبال جذب این کشورها و پیاده کردن سیستم‌های خود و جایگزین کردن آنها با سیستم‌های روسی می‌باشد. به گفته وزیر امور خارجه آذربایجان آمریکا سالیانه حدود ۶۲،۱۰۰ و ۳۸ میلیون دلار کمک مالی به کشورهای گرجستان، ارمنستان و آذربایجان می‌نماید که این امر موجب انتقاد مقامات آذری گردید که وزیر امور خارجه این کشور اختصاص این بودجه با توجه به مشکل قره‌باغ را بی‌عدالتی آمریکا نسبت به آذربایجان ذکر کرد البته کمک مالی آمریکا به گرجستان از زمان روی کار آمدن دولت جدید بسیار فراتر از این ارقام می‌باشد و این ارقام فقط ارقام آشکار و اعلامی آنهاست. با توجه به برنامه‌ها، اقدامات و طرح‌های آتی آمریکا در گرجستان و تک‌تک کشورهای منطقه شکی نیست که آمریکا گرجستان را به‌عنوان پایگاه و بستر اصلی فعالیت‌های نظامی خود جهت حضور و نفوذ بیشتر در این کشور و به‌ویژه در کشورهای منطقه قرار داده است که به بعضی از اقدامات و برنامه‌های این کشور جهت حضور نظامی بیشتر در منطقه قفقاز اشاره می‌گردد:

۱-۵- آذربایجان

آمریکا و آذربایجان در تاریخ ۱۳۸۲/۱۰/۱۲ تفاهمنامه همکاری نظامی در زمینه جلوگیری از گسترش سلاح‌های کشتار جمعی امضا کردند. این تفاهمنامه توسط وزیر دفاع آذربایجان و سفیر آمریکا در باکو امضا شد. به گزارش خبرگزاری دولتی آذربایجان بر اساس تفاهمنامه آمریکا ۱۰ میلیون دلار به منظور تهیه تجهیزات فنی و آموزشی نیروها در اختیار آذربایجان قرار خواهد داد. به نقل از سفیر آمریکا این اعتبار در جهت بهبود سازه‌های ارتباطی و مخابراتی، تحکیم امنیت مرزها و تعمیر و نصب رادار بر روی کشتی‌ها هم استفاده خواهد شد.

سفیر آمریکا شرکت نیروهای آذری در افغانستان و عراق را عامل تقویت همکاری‌های نظامی دو کشور دانست و افزود که کشورش از حل مناقشه قره‌باغ حمایت کرده و معتقد است این معضل بر امنیت آذربایجان و منطقه تأثیر منفی زیادی گذاشته است.^۱

روزنامه انگلیسی زبان مسنجر هم به نقل از ژنرال والد فرمانده نیروهای دریایی آمریکا در اروپا و فرمانده نیروهای ناتو در اروپای شمال که به باکو سفر کرده بود نوشته است هدف ما آموزش و بهبود ساختارهای نظامی آذربایجان برای مقابله با تروریسم است. ما یک دوره ۲ ساله آموزش و تجهیز را در گرجستان به اجرا گذاشتیم که بسیار موفق بود و ما بدنبال بررسی پتانسیل‌های موجود برای اجرای آن در آذربایجان هستیم. در صورت اجرای این برنامه‌ها در آینده نزدیک شاهد نزدیک شدن ساختارهای دفاعی آذربایجان و گرجستان به استانداردهای ناتو خواهیم بود. البته الهام علی‌اف در سفر بهمن ماه خود به روسیه در مذاکره با مقامات روسی امکان هرگونه ایجاد پایگاه نظامی توسط آمریکا و ناتو را در آذربایجان رد کرد.

۲-۵- ارمنستان

یک کارشناس آسیای مرکزی و قفقاز در ترکیه در روزنامه زمان ضمن اشاره به امضای قرارداد نظامی میان ارمنستان و آمریکا در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۶ گفته است هدف این قرارداد از بین بردن نفوذ روسیه و ایران در منطقه قفقاز می‌باشد. این قرارداد لجستیکی - نظامی خواهد بود و آمریکا قادر است به ارمنستان نیرو اعزام نماید. آمریکا هزینه‌های اعزام احتمالی نیرو به عراق توسط ارمنستان را تأمین خواهد کرد. ارمنستان با امضای این قرارداد می‌خواهد روابط نزدیک‌تری با آمریکا و ایجاد حفظ موازنه با گرجستان و آذربایجان بخاطر اعزام نیرو به عراق باشد.

۱. خبرنامه ستاد پشتیبانی کشورهای مشترک‌المنافع، شماره ۲۴، تاریخ ۱۳۸۲/۱۰/۱۷.

۳-۵- تشکیل سازمان اطلاعاتی روسیه، آمریکا، گرجستان و آذربایجان و اهداف آن
 روزنامه واشنگتن پست به نقل از یکی از مقامات آمریکایی فاش ساخته است که FBI آمریکا و FSS روسیه بدنبال امضای قراردادی برای توسعه همکاری‌های طرفین با تأسیس سازمان مطالعات و عملیاتهای مشترک هستند. این منبع افزوده است بر اساس این قرارداد طرفین قصد دارند بطور محرمانه اطلاعات مورد نیاز یکدیگر را با کمک سازمانهای اطلاعاتی آذربایجان و گرجستان تبادل نمایند. بنابراین همکاری این دو سازمان و نهاد اطلاعاتی با سازمانهای ذی‌ربط اطلاعاتی گرجستان و آذربایجان با تشکیل یک سازمان جدید و مشترک از اهداف عمده این قرارداد است. سازمان جدید وظیفه کنترل فعالیتهای تروریست‌ها و مسایل مربوط به تروریسم در منطقه قفقاز و انجام عملیاتهای مشترک برای دستگیری مظنونین و تروریست‌ها که با سازمانهای تروریستی بین‌المللی در ارتباط هستند، می‌باشد.

موضوع حضور تروریست‌ها در منطقه قفقاز تاکنون بارها مورد بحث و مجادله مقامات روسیه و آمریکا بوده است و هر دو قدرت حداقل به بهانه این امر تلاش کرده‌اند اوضاع را کنترل نمایند. دستگیری ابویایض یکی از نزدیکترین افراد به اسامه بن لادن یکی از نمونه‌هایی است که آمریکا و روسیه بدنبال آن در این منطقه بودند. جستجو و تحقیق برای دستگیری وی از دره پانکیزی^۱ در گرجستان آغاز شد و در آذربایجان و به‌طور عینی و ملموس در باکو خاتمه یافت. ابویایض یکی از خطرناک‌ترین افراد تروریست در سراسر جهان مورد توجه همگان بود. شخصیت وی از بُعد دیگر هم بسیار جالب است. او مخترع کمربند کامیکاز^۲ هست که شهرت جهانی دارد. وی یکی از پایگاههای خود را در افغانستان و در مبارزه علیه نیروهای شوروی سابق از دست داده است. وی رهبری بسیاری از مراکز تروریستی در جهان را به عهده داشت و نقطه ثقل سایر مراکز بود. وی پس از شناسایی در گرجستان در دره پانکیزی توسط نیروهای اطلاعاتی گرجی نهایتاً مطلع شدند که در باکو بسر می‌برد و با ارائه اطلاعات مزبور به نیروهای امنیتی آذربایجان نهایتاً وی دستگیر شد. جورج بوش از مقامات آذربایجان و گرجستان تشکر کرد. علاوه بر ابویایض

1. Pankisi Gorge

2. Kamikaz Belt

دستگاه‌های امنیتی تعداد دیگری از حامیان وی را دستگیر و تحویل مقامات آمریکا دادند.^۱ این اقدام گرجستان و آذربایجان موجب این گردید که ابتکار جدید مربوط به همکاری‌های گسترده FBI و FSS روسیه با همکاری این دو کشور در چارچوب جدیدی برای مبارزه با تروریسم بین‌المللی در منطقه قفقاز جنوبی شکل گیرد. واشنگتن پست همچنین فاش نمود که FBI قصد دارد با تهیه و جمع‌آوری اطلاعاتی جامع و کامل از متحدین منطقه‌ای به اهداف چندگانه خود در مبارزه با تروریسم بین‌المللی برسد. اگرچه مقامات آذربایجان و گرجستان اظهار نظر صریحی در خصوص این قرارداد نکرده‌اند ولی گازانوف نماینده سازمان امنیتی آذربایجان گفته است این قرارداد صرفاً یک ژست سیاسی و حالت رسمی خواهد داشت و فقط می‌تواند ایجاد انگیزه نماید چرا که FBI نیازی به کمک کشورهای کوچک مثل گرجستان و آذربایجان ندارد. آنها چنین پول‌هایی را برای اینگونه کارها هزینه نمی‌کنند و مطمئن هستیم که آنها هرگز اطلاعات سری خود را با هم تبادل نخواهند کرد. شایان ذکر است که در سفر رئیس جمهور گرجستان به آمریکا طرفین توافق نمودند که FBI در تقلیس مرکزی را تأسیس نمایند.

۴-۵- افشای طرح‌های دولت جدید گرجستان برای همکاری‌های نظامی با روسیه و آمریکا از سوی رهبر حزب کار

شالوا ناتلاشویلی رهبر حزب کارگر طی یک کنفرانس مطبوعاتی ضمن ادامه انتقاد از رئیس جمهور کشورش اعلام نمود که دولت در حال آماده‌سازی زمینه برای حضور ۱۸ هزار نظامی آمریکایی در کشور و ایجاد پایگاه نظامی آمریکا می‌باشد. به عقیده وی در نتیجه اعمال چنین سیاستی آبخاز یا به روسیه تعلق خواهد گرفت و دره متکواری به آمریکایی‌ها اختصاص خواهد یافت. وی معتقد است که اعلامیه‌های سآ کاشویلی در روسیه و آمریکا با یکدیگر تناقض داشته و کشور دو راه برای ادامه حیات خود دارد یا باید بی‌طرفانه عمل نماید و یا باید در کنار یکی از ابرقدرت‌ها جای گیرد. با این حال وی باید اذعان نماید از میان یکی از دو ابرقدرت باید روسیه

1. *The Georgian Today*, Weekly, Feb 2004 or *Cacouses press*, 24/11/1382.

را انتخاب نمود.^۱ روزنامه محلی متاواری گازی در ۱۱ اسفند ماه ۱۳۸۲ هم نوشت: در میان مقامات بلند پایه وزارت دفاع گرجستان نیز شایع گردیده است که یکی از لشگرهای مکانیزه متشکل از ۱۸-۱۱ هزار نظامی آمریکایی اعزامی به عراق در چند ماه پیش، که قبلاً نیز در آلمان مستقر بودند، دیگر به آلمان باز نخواهد گشت و در خاک گرجستان و آذربایجان مستقر خواهند گردید.

۶. تلاشها و پاسخهای گرجستان از حمایت‌های همه جانبه آمریکا

دولت سابق شورادنا دازه و هم دولت جدید ساکاشویلی به خاطر کمکها و حمایت‌های آمریکا از گرجستان علی‌رغم همه مشکلات داخلی با اعزام نیرو به عراق در حد توان و وسع خود و اکنون با اعزام نیرو به افغانستان به نوعی از حمایت‌های آمریکا قدردانی کردند که این اقدام گرجستان برای آمریکا نیز در بُعد بین‌المللی بسیار حائز اهمیت می‌باشد.

۱-۶- اعزام نیرو به عراق

گرجستان به منظور حمایت از دولت آمریکا در حمله به عراق و افغانستان، در ابتدا یک تیم خدماتی نظامی از جمله دکتر در قالب ۷۰ نفر به تکریت عراق اعزام نمود که این تعداد در زمان دولت شورادنا دازه به ۱۵۹ نفر بالغ گردید. پس از روی کار آمدن دولت جدید ساکاشویلی، وی نیز بدلیل حمایت‌های آمریکا از دولت وی، قول اعزام یک نیروی نظامی ۵۵۰ نفره دیگر را به آمریکا داد که اولین گروه آن که بالغ بر ۲۰۰ نفر بود که در آوریل ۲۰۰۴ همزمان با تشدید تنش و درگیری‌های میان نیروهای ائتلاف آمریکایی و مردم عراق به عراق اعزام گردید و مابقی این نیروها نیز در ماه ژوئن به عراق اعزام گردید که وظیفه این گروه حفاظت از امنیت پایگاه‌های آمریکایی در بغداد و تکریت می‌باشد. بخشی از نیروهای اعزامی را همین نیروهای آموزش دیده در قالب برنامه آموزش و تجهیز تشکیل می‌دهند. این نیروها عمدتاً در بغداد و تکریت مستقر

هستند و وظیفه آنها حفظ امنیت پایگاه‌های آمریکایی است. اعزام نیروهای جدید گرجی به عراق با توجه به تشدید درگیری‌ها در عراق با واکنش تند مخالفین دولت و مردم مواجه شد و برخی مطبوعات گرجستان انتقادات شدیدی به دولت نمودند. معاون وزیر دفاع گرجستان نیز در همین راستا اعلام نمود گرجستان علی‌رغم امکانات اندک و وسعت جغرافیایی محدود، مصمم به ایفای سهم مهمی در سیستم اروپا و ناتو می‌باشد. به همین دلیل دولت گرجستان نیز شرکت در عملیات‌های مشابه در عراق را ضروری می‌داند. سربازان گرجی که به عراق اعزام شده‌اند ماهیانه ۶۰۰ دلار و افسران بر حسب درجه از ۷۰۰ تا ۱۰۰۰ دلار دریافت می‌نمایند.

۲-۶- اعزام نیرو به افغانستان توسط گرجستان

ناتو به گرجستان پیشنهاد داده است تا برای مشارکت در فعالیتهای نیروهای ائتلاف در افغانستان و کمک به نیروهای ناتو به این کشور نیرو اعزام نماید. وزیر دفاع گرجستان در خصوص این پیشنهاد گفت من شخصاً با این ایده موافق هستم ولی تصمیم نهایی با دولت است که موضوع در مراجع ذی‌ربط در دست بررسی است. وی افزود در صورت تصویب ۳۰ پزشک و کادر پزشکی به این کشور جهت کمک به نیروهای کانادایی که در یکی از بیمارستانها در افغانستان مشغول هستند اعزام خواهند شد. پس از یک هفته بحث و بررسی یعنی در تاریخ ۱۳۸۳/۱/۴ دولت گرجستان تصمیم به اعزام نیرو به افغانستان نمود و با پیشنهاد ناتو موافقت نمود.

۳-۶- اعزام نیرو به کوزوو

گرجستان دارای یک تیم کوچک نیروی نظامی در کوزوو به منظور مشارکت در عملیات‌های حفظ صلح بین‌المللی نیز می‌باشد.

۷. نتیجه و تحلیل

گرجستان در طول تاریخ محل و چهار راه تقابل قدرتها و بازیگران بزرگ جهانی نظیر

امپراتوری عثمانی، بیزانس، ایران، روسیه تزاری بوده و اکنون نیز محل رقابت و تقابل میان آمریکا و روسیه می‌باشد. از زمان استقلال گرجستان از اتحاد جماهیر شوروی سابق روسیه به عنوان میراث‌دار شوروی سابق تمام تلاش خود را به منظور حفظ نفوذ و سیطره خود بر این جمهوری و منطقه قفقاز جنوبی به عنوان حیاط خلوت خود بوده ولی به دلیل ضعف درونی و افزایش تنش‌ها و مشکلات منطقه‌ای و تلاش‌های مقامات گرجستان برای پیوستن به جرگه غرب و اتخاذ سیاست روس‌گریزی همواره بر نفوذ روسیه بر این جمهوری کاسته شده است و برعکس همواره بر نفوذ و حضور آمریکا به‌ویژه در بُعد نظامی افزوده شده است.

آمریکا حضور نظامی خود را با پوشش آموزش نیروهای نظامی و کمک‌های تجهیزاتی و لجستیکی آغاز و پس از کاهش تدریجی مخالفت‌های داخلی و منطقه‌ای اکنون شاهد حضور متفاوت نظامی آمریکا در این جمهوری هستیم. آمریکا بدنبال حضور مستقیم نظامی با خروج پایگاه‌های نظامی روسیه و نیروهای نظامی آن از گرجستان و حتی تأسیس پایگاه نظامی حتی به صورت مجازی می‌باشد و این روند در آینده نیز ادامه خواهد داشت و تشدید هم خواهد شد و روسیه به دلیل ضعف داخلی و تغییر معادلات بازی با این سیاست و استراتژی آمریکا فعلاً علی‌رغم مخالفت‌های تاکتیکی و مقطعی همکاری می‌نماید. البته روس‌ها و به‌ویژه دومای روسیه که متفاوت از دولت این کشور فکر می‌کند همواره نسبت به آینده حضور نیروهای نظامی آمریکا در گرجستان نگران هستند و به همین دلیل است که روس‌ها بدنبال اخذ تضمین کتبی از مقامات گرجستان برای خروج نیروهای نظامی خود و برچیدن پایگاه‌های نظامی خود در خاک گرجستان مبنی بر عدم اجازه به کشور ثالث به‌ویژه آمریکا برای تأسیس پایگاه نظامی می‌باشد. در بُعد منطقه‌ای نیز مقامات نظامی آمریکا قصد دارند از الگوی آموزش و تجهیز نیروهای نظامی گرجستان و کمک مالی نظامی، در سایر کشورهای منطقه نظیر ارمنستان و آذربایجان نیز استفاده نمایند و حتی با عنوان مبارزه با تروریسم بین‌المللی با همکاری کشورهای منطقه و حتی خود روسیه در منطقه فعالیت نماید.

حسن عسگری - سفارت جمهوری اسلامی ایران - تفلیس